

การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีพื้นบ้านของชาวไทยพวน บ้านหมี จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*

วาสนา บุญสม**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททั่วไป ประเพณีพื้นบ้าน และเปรียบเทียบประเพณีพื้นบ้านของชาวไทยพวน จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ศึกษาภาคสนามที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี กับแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวบรวมข้อมูลใช้การสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน ประกอบการบันทึกภาพและเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า บริบท 2 พื้นที่เหมือนกันเกี่ยวกับภาษาพวนซึ่งแสดงอัตลักษณ์ของชาวพวน 2 พื้นที่ แตกต่างกันในเรื่องสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมืองและเศรษฐกิจ เชียงขวางตั้งอยู่บนพื้นที่ราบโอบล้อมด้วยภูเขา เคยผ่านภาวะสงคราม และอยู่ภายใต้การปกครองระบอบสังคมนิยม ขณะที่บ้านหมี่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่ม รวมกลุ่มกันเป็นปึกแผ่น และอยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้ง 2 พื้นที่พยายามรื้อฟื้นรูปแบบประเพณีดั้งเดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบประเพณีพื้นบ้านของชาวพวนทั้ง 2 พื้นที่ จะพบว่า ชาวลาวพวนเชียงขวาง และไทยพวนบ้านหมี่ได้พยายามแสดงบทบาทหน้าที่รวมพลังศรัทธาของชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ในการอนุรักษ์ประเพณีที่สำคัญบนความศรัทธา ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตและชุมชนชาวพวนทางด้านจิตใจและปัญญา โดยเชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัว บ้านเมืองจะอยู่เย็นเป็นสุข สร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกิดความอุดมสมบูรณ์ของน้ำและพืชพันธุ์ธัญญาหาร เสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนที่ร่วมจัดงาน และร่วมกันพัฒนาชุมชน ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ตลอดจนแสดงออกถึงความกตัญญูต่องานต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นที่พึงพอใจที่ช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข แต่ประเพณีพื้นบ้านบางอย่างของลาวพวนในปัจจุบันเชียงขวางได้รับการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมลาว

คำสำคัญ: ประเพณีพื้นบ้าน ชาวไทยพวนบ้านหมี่ ชาวลาวพวนเชียงขวาง

* รางวัลบทความวิจัย ประจำปี 2557 รางวัลดีมาก ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทุนสำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขที่ 96 ถนนปรีดี-พนมยงค์ ประตูชัย พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

อีเมล: wsd05@hotmail.co.th

A Comparative Study of Thai Phuan Folk Tradition in Ban Mi, Lopburi Province, Thailand and Loa Phuan in Chiang Khwang, People's Republic of Loa*

Wasana Boonsom**

Abstract

This paper examined the general context and conducted the comparative study of local traditions between of Thai Phuan in Amphor Ban Mi, Lopburi Province, Thailand and those of Loa Phuan in Chiang Khwang, Loa People's Democratic Republic. Data were collected by observation and in-depth of 30 interviewees. Together with pictures on videotape record, data were analyzed using content analysis. The results of the research have revealed that people of the two areas speak the name Phaun language which presents their identity, However, their geography, history, politics, and economy are different. Chiang Khwang is located in mountainous region and ruled by socialism, while Ban Mi is located on flat, low-lying land and ruled by capitalism. Both of them try their best to restore and conserve their traditions and rituals. Loa Phuan in Chiang khwang has adjusted some rituals in order to create harmony with Loa culture. Even though people of the two areas have different background, they have created strong communities through their traditional rituals. They have a strong belief that their rituals bring their happiness, prosperity, peace, well-being, and unity.

Keywords: Folk-Tradition Thai Phuan in Ban Mi Loa Phuan in Chiang Khuang

* Outstanding Article of Higher Education Research Promotion: National Research Universities : Office of the Higher Education Commission Research Award 2014

** Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
96 Preedee-Phanomyong Road, Pratoochai, Phranakhon Si Ayutthaya 13000, THAILAND.
E-mail: wsd05@hotmail.co.th

บทนำ (Introduction)

พวนเป็นชื่อเรียกของคนกลุ่มหนึ่งที่พูดตระกูลภาษาไทย-ลาว สำเนียงพวน คำว่า พวน เป็นคำเดียวกับ พวน หรือโพน หมายถึง บริเวณที่สูงหรือที่ราบสูง คนพวนคือบรรดาผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันบริเวณที่สูงหรือที่ราบสูง (ซึ่งคำพื้นเมืองดั้งเดิม เรียกว่า พวน) ต่อมาเรียกไทยพวน หมายถึง ชาวพวน (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2544: 1) ชาวพวนคือกลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันบริเวณที่ราบสูง มีหลักแหล่งดั้งเดิมอยู่เมืองพวน ใกล้ทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวางในลาว พูดตระกูลภาษาไทย-ลาว สำเนียงพวน ประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว อยู่บริเวณมณฑลกวางสีในจีนติดกับเวียดนาม ชาวไทยพวนบ้านหมี่กับชาวลาวพวนแขวงขวางมีรากเหง้า และประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไทยพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับลาวพวนแขวงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นกลุ่มชนที่มีความเชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากไทยพวนบ้านหมี่อพยพมาจากแขวงเชียงขวาง มีภาษาและประเพณีเป็นของตนเองสืบมาช้านาน ตามข้อเขียนของเจ้าคำหลวง หน่อคำ (2555: 32) ได้เล่าตำนานขุนบุญสมสร้างเมืองให้ลูกชายคนโตชื่อขุนลอปกครองเมืองหลวงพระบาง คนที่ห้าชื่อจ้าวอินปกครองเมืองอโยธยา และคนที่เจ็ดเป็นคนสุดท้องชื่อเจ็ดเจืองปกครองเมืองพวนหรือเมืองเชียงขวาง

ชาวไทยพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านหมี่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2372 ดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมไทย แต่พวนกลุ่มนี้ยังรักษาจารีตประเพณีส่วนใหญ่ของตนไว้อย่างมั่นคง ดังนั้น ในสังคมของลาวพวนแขวงขวางและไทยพวนบ้านหมี่จึงไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายเหมือนปัจจุบัน วิถีชีวิตดังกล่าวสามารถทำให้สังคมสงบสุขไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน อาจมีการขัดแย้งกันบ้างก็ตัดสินกันได้ด้วยผู้อาวุโส ที่ชาวพวนเคารพนับถือเรียกว่า “เจ้าโคตร” นอกจากนี้ ยังมีอักษรเป็นของตนเอง คือ อักษรพวน ทั้งรู้จักอักษรตัวธรรมและอักษรไทยน้อย อักษรตัวธรรมจะพบได้ตามวัดต่าง ๆ ซึ่งมีคัมภีร์เทศน์เป็นอักษรตัวธรรมจำนวนมาก พวนกลุ่มนี้เริ่มใช้อักษรไทยกันอย่างกว้างขวางในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปี พ.ศ. 2464 เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น แต่กระนั้นก็ตาม จารีตประเพณีของชาวพวนก็หาได้คลี่คลายไปกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ไม่ เพราะชาวพวนเป็นกลุ่มชนที่รักษายึดมั่นในจารีตประเพณีของเผ่าพันธุ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นว่าการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีคือการรักษาชาติ เพราะประเพณีเป็นสิ่งที่กลุ่มชนสร้างให้มีขึ้น ถ้ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยการปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นสิ่งที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของกลุ่มชน เป็นเรื่องของความเชื่อ ความรู้สึก ความนึกและความคิดที่สะสมและสืบทอดกันมาจนเป็นนิสัยสังคม ทั้งนี้ เสฐียรโกเศศ (2546: 6) กล่าวว่า “ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสากลในประสบการณ์ของคน ประจักษ์เห็นในถิ่นต่าง ๆ แต่ละถิ่น มีส่วนปลีกย่อยซึ่งเป็นพิเศษเฉพาะถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้เห็นว่าเหมือนกัน และไม่เหมือนกันอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบไปในตัว ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งมีชีวิตมีเกิดแก่เจ็บตายได้ ถ้าจะให้ตายซากก็ต้องมีสิ่งใหม่เข้ามาปรับปรุงเพิ่มเติม คำจูนไว้ให้เข้ากันได้เหมาะสมกับยุคสมัยและสิ่งแวดล้อม และต้องให้เข้ากับใหม่ต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อรักษาบุคลิกลักษณะของชาติไว้ จึงจะไม่หลงตนและได้ชื่อว่ารู้จักตน”

สภาพปัจจุบันทางประเพณีและวัฒนธรรมของไทยพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย ปรับเปลี่ยนวิถีการทำมาหากิน จากการเกษตรเพื่อยังชีพและกึ่งยังชีพมาเป็นการเกษตรเชิงพาณิชย์ที่ต้องพึ่งพิงระบบตลาดภายนอก การศึกษาที่เน้นการผลิตคนเข้าสู่สังคมเมืองและภาคอุตสาหกรรมมีส่วนทำให้กลุ่มชนบางส่วนต้องละทิ้งประเพณีพื้นบ้าน รวมทั้งเด็กรุ่นใหม่ขาดโอกาสในการเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ตลอดจนปราศัญชาชาวบ้านจำนวนไม่น้อยต้องล้มหายตายจาก ประเพณีพื้นบ้านบางอย่างสูญหายไปกับกาลเวลา ขณะที่ลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ประสบกับภัยสงคราม จนต้องอพยพลี้ภัยไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ เช่น เวียงจันทน์ในลาว บ้านหมี่ในไทย เป็นต้น เมืองพวนเชียงขวางในปัจจุบันจึงเหลือแต่พวนกลุ่มใหม่เป็นส่วนใหญ่

ในอนาคตอันใกล้ การหลอมรวมวัฒนธรรมอาเซียนน่าจะมีผลให้กลุ่มประเทศมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมจนเกือบจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป กรณีไทย-ลาวถือเป็นทวีปาศีที่มีความใกล้ชิดกันอย่างลึกซึ้ง แต่ภายใต้ระบอบการปกครองที่แตกต่าง ทำให้ห่างเหินกันไป การศึกษาเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ย่อมจะมีส่วนให้ไทย-ลาว กลับได้ผูกพันใกล้ชิด เกิดสัมพันธ์ภาพ เกิดความรักใคร่และสัมผัสกันมากขึ้น เน้นการอนุรักษ์จุดต่างและการแสวงหาจุดร่วมชาติพันธุ์อาเซียนที่มีรากเหง้ามาจากแหล่งเดียวกัน อันจะส่งผลให้ระบบการปกครอง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การทหาร โดยเฉพาะประเพณีและวิถีชีวิตซึ่งจะช่วยประสานความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ในระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนามจะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษา จึงน่าสนใจที่จะทำการศึกษาประเพณีพื้นบ้านของชาวลาวพวนทั้งสองกลุ่ม ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้เกิดองค์ความรู้ในด้านประเพณี ทั้งที่มีความใกล้เคียงหรือแตกต่างกัน ผลักดันให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ พัฒนาขึ้นมาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนกลุ่มประเทศอาเซียนได้เรียนรู้และเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ (Objectives)

- 1) เพื่อศึกษาบริบททั่วไปของชาวลาวพวน จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวน เชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- 2) เพื่อศึกษาประเพณีพื้นบ้านของชาวลาวพวน จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวน เชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- 3) เพื่อเปรียบเทียบประเพณีพื้นบ้านชาวลาวพวน จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวน เชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Achievement)

- 1) ผู้ศึกษาเข้าใจการดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนของประเพณีพื้นบ้านใน 2 พื้นที่ ที่มีบริบทต่างกัน ของชนชาวลาวพวน ซึ่งมีทั้งในประเทศลาวและในประเทศไทย

2) ผู้นำชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างครบวงจร อันจะช่วยอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพวน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของประชาคมอาเซียนให้คงอยู่ ปรับปรุงให้ดีขึ้น และเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

3) ผู้บริหารสถานศึกษาในทั้งสองชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ออกแบบการศึกษาในและนอกระบบสถานศึกษาทุกระดับการศึกษา โดยมีความยากง่ายแตกต่างกัน เช่น การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีและส่วนประกอบต่าง ๆ ในแต่ละประเพณี การประยุกต์กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีที่บูรณาการ ความเชื่อ ค่านิยม ระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงการผลิตของกลุ่มชนชาวพวน เป็นต้น

4) ทำให้ทราบประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านพวนมีส่วนกระตุ้นให้เจ้าของท้องถิ่นและประชาคมอาเซียนเกิดความรักความภูมิใจในบรรพบุรุษของตน ตลอดจนประเพณีพื้นบ้านของพวน ซึ่งอยู่กันมาได้โดยสืบมาคงเมืองน่าจะเป็นข้อมูลสำหรับนักปกครองได้ศึกษาอย่างกว้างขวาง และนำมาประยุกต์ใช้ได้โน้มน้าวสร้างสังคมอื่น ๆ

5) ผลสำเร็จที่เป็นองค์ความรู้ซึ่งมีความแตกต่างจากที่เคยมีมาแล้วและนำไปต่อยอดการวิจัยได้จากการเชื่อมโยงชาติพันธุ์อาเซียนที่มีรากเหง้ามาจากแหล่งเดียวกัน ที่เคยห่างไกลกัน กลับได้ผูกพันใกล้ชิดเกิดความเข้าใจกันได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ส่งผลให้สัมพันธภาพของสองประเทศแน่นแฟ้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น เป็นการอนุรักษ์จุดต่างและการแสวงหาจุดร่วมของชาติพันธุ์หนึ่งของอาเซียนที่มีรากเหง้ามาจากแหล่งเดียวกัน นอกจากนี้ ยังเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความคิดเห็นในเชิงริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อันจะก่อให้เกิดพลังผลักดันให้วิถีวัฒนธรรมไทยลาวได้มีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนกลุ่มประเทศอาเซียนได้เรียนรู้และเข้าใจระหว่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย (Method)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ที่ใช้การศึกษาภาคสนามตามแนวทางวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) เลือกพื้นที่ศึกษาในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเลือกถิ่นที่มีชาวพวนอาศัยอยู่มากที่สุด ได้แก่ เมืองโพนสะหวัน แขวงเชียงขวาง ส่วนในประเทศไทย เลือกถิ่นที่มีชาวพวนอาศัยอยู่มากที่สุดและถือเป็นเมืองหลวงของไทยพวนในประเทศไทย ได้แก่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2) สัมภาษณ์ทั่วไปด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา วิถีชีวิต โดยเฉพาะประเพณีพื้นบ้านจากบุตรหลาน ชนกลุ่มน้อยที่มีความรู้ ตลอดจนศึกษาเอกสารทางราชการ จากกองจดหมายเหตุแห่งชาติ จารึกและหนังสือผูกต่าง ๆ

3) รวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้าน และสืบหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ร่วมกิจกรรมประเพณีพื้นบ้านทั้งในรอบชีวิตและในรอบปี สังเกตพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่ร่วมกิจกรรม ได้ทำการบันทึกภาพและเสียง ตลอดจนสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ในชุมชน ได้แก่ คณะวิจัยไทย-ลาว นักศึกษาไทย-ลาว และวิทยากรท้องถิ่นไทย-ลาว ชุมชนละ 30 คน ด้วยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่ม ด้วยข้อคำถามในลักษณะเดียวกัน

4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา จัดกระทำและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

5) รายงานผลการวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัยในรายการโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม

ผลการวิจัย (Research Result)

1) บริบททั่วไปของชาวลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับชาวไทยพวน จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย มีบริบทที่คล้ายคลึงกันและบริบทที่แตกต่างกัน ดังนี้

บริบทที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การนับถือศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธร่วมกับการนับถือผี การมีสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญของหมู่บ้าน พ่อแม่ปู่ย่าตายายลูกหลานเหลนอยู่รวมกันในลักษณะครอบครัวขยาย ผู้ชายเมื่อแต่งงานจะย้ายไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิง สังคมพวนแต่เดิมมีผู้อาวุโสของหมู่บ้านเป็นหลักบ้าน การปลูกเรือนมีการเอวาน (การขึ้นแรง) คือ การช่วยกันทำ และนิยมยกพื้นสูง การประกอบอาชีพมีการทำนาเป็นหลัก เครื่องใช้ไม้สอยมีผ้าแฮ (ตะกร้าสานด้วยไม้ไผ่ ใช้หาบใส่อาหาร คาวหวาน ไปวัด) และข้าวช่อง (ตะกร้าลักษณะคล้ายวงช้าง) เป็นเอกลักษณ์ การแต่งกาย หญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน นิยมนุ่งมัดหมี่เก็บขิดที่มีลวดลาย สวมเสื้อหม่ากะແລ່ງ (เสื้อคอกระเช้า) สีสด หรือผ้าถุงเป็นผ้าขิ่น ดินสีแดงและผ้าเคียนหน้าอกด้วยผ้าสีสด ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะคาดหรือเคียนหน้าอกด้วยผ้าสีดำสวมเสื้อรัดตัว แขนยาวถึงข้อมือ กระดุมเสื้อใช้เงินกลมติดเรียงลงมาตั้งแต่คอถึงเอวในงานพิธี ผู้ชายนุ่งกางเกง โจงกระเบน มีผ้าขาวม้าพาดบ่าหรือผูกที่เอว ตลอดชีวิตผู้หญิงจะเรียนรู้กระบวนการทอผ้า มีภาษาพวนใช้ โดยในงานวรรณกรรมใช้อักษรไทยน้อยเขียนเรื่องประโลมโลกใช้อักษรตัวธรรมในการเขียนเรื่องศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีมหรสพ คือ ลำพวน เป็นเอกลักษณ์

บริบทที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบอบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น ในด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ชาวลาวพวนเชียงขวางเคยเป็น จุดยุทธศาสตร์การรบ ต้องตกเป็นอาณานิคมของต่างชาติและมีการอพยพย้ายถิ่น ด้านสภาพทางภูมิศาสตร์นิยมอาศัยอยู่บนพื้นที่ราบมีภูเขาล้อมรอบ อากาศหนาวเย็นตลอดปี ระบอบการเมืองการปกครองอยู่ในระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตย (คอมมิวนิสต์) และระบบเศรษฐกิจอยู่ในระบบสังคมนิยม ขณะที่ไทยพวนบ้านหมี่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย อยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ โดยที่บ้านหมี่เปรียบเหมือนเมืองหลวงของชาวลาวพวนในประเทศไทย เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยไทยพวนกลุ่มใหญ่ที่สุด มีอิสระเสรีอยู่ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารแห่งพระมหากษัตริย์ไทยสภาพทางภูมิศาสตร์อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบลุ่ม มีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนซึ่งมี 3

ฤดู คือ ร้อน ฝน และหนาว ระบอบการเมืองการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และระบบเศรษฐกิจอยู่ในระบบทุนนิยม

1) ประเพณีพื้นบ้านของชาวลาวพวน เชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับชาวไทยพวน จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและประเพณีที่แตกต่างกัน ดังนี้

ประเพณีที่คล้ายคลึงกัน มีทั้งประเพณีในรอบชีวิตและประเพณีในรอบปี ชาวพวนทั้งสองกลุ่มนิยมจัดงานอันเกี่ยวเนื่องกับประเพณีในรอบชีวิต การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ส่วนประเพณีในรอบปีที่สำคัญ ได้แก่ บุญกำฟ้า บุญสังขานต์ (บุญสงกรานต์) บุญพะเหวด (บุญพระเวสส์) บุญเลี้ยงผีปู่ตา บุญซำฮะ (บุญซำระ) บุญบั้งไฟ บุญห่อข้าว บุญแหวนต้นทาน การเกิดและการบวชมีการสู่ขวัญ เป็นเอกลักษณ์ เป็นการสู่ขวัญทำนองพวน มีพาขวัญตามฐานะของเจ้าภาพ แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ กล้วย อ้อย มะพร้าว ไข่ ข้าวสุก ข้าวตอก ข้าวเชียบ (ข้าวเกรียบ) เป็นต้น การแต่งงานมีการก่าวสาว (การไปสู่ขอสาว) และการขึ้นฮอย หรือการยามเอือน (การที่เจ้าสาวนำของไปไหว้ญาติฝ่ายเจ้าบ่าว) ด้วยการให้ฝ่ายเจ้าสาวหาบของไหว้ใส่ผ้าใส่ไป ผู้หาบเป็นหญิงจำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน ชินบัญช สุนันธิวัติ (2557: สัมภาษณ์) เล่าว่า “ชาวพวนจะแต่งงานกับชาวพวนด้วยกันเพราะความรู้สึกรักว่าเป็นพวกเดียวกัน ชาวพวนบ้านหมี่ส่วนใหญ่จะคบหาสมาคมกันเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน จึงมีความรักใคร่สนิทสนมและผูกพันกัน ทั้งโดยสายเลือดและวิถีความเป็นอยู่ ชาวพวนไม่นิยมแต่งงานกับคนภายนอกที่ไม่รู้จักห้วนอนปลายเท้า” การตายมีพิธีขึ้นฮอยฮอดอยู่ ประปราย คือ การอยู่เป็นเพื่อนศพ มาตุ้มมาโฮมกัน (มาอยู่รวมกัน) ไม่เศร้า ไม่ใส่ชุดดำ มีการกินเหล้า เล่นไฟ รำวงกัน อย่างสนุกสนาน และพิธีอาบน้ำศพเป็นการอาบน้ำจริง ๆ ยังคงมีอยู่บ้าง

ประเพณีในรอบปีที่สำคัญมีบุญข้าวจีหรือบุญกำฟ้า ส่วนใหญ่จัดขึ้นตรงกับวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เพื่อสักการะและบูชาฟ้ารวมถึงแถนผู้รักษาฟ้า ทำให้แถนพอใจเพื่อลดบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เข้ามืดทำข้าวจี คือ การปั้นข้าวเหนียวชุบไข่ปิ้ง เตรียมสารพัดไปทำบุญถวายข้าวจีและภัตตาหารแด่พระเถระที่วัด ในวันกำฟ้าชาวบ้านจะหยุดทำงานทุกชนิด และคอยฟังเสียงฟ้าร้องเพื่อทำนายว่า ปีต่อไปดินฟ้าอากาศจะเป็นอย่างไรและใช้เป็นข้อมูลในการทำนา โดยจะเริ่มถือกำตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตกดิน ช่วงกลางวันมีการละเล่นของหนุ่มสาว นอกจากนี้ ยังมีงานบุญสังขานต์ (บุญสงกรานต์) ในเดือน 5 โดยให้มีการอาบน้ำก่อนเวลาเข้านมเพื่อชำระมลทิน โดยเชื่อว่าจะเกิดความเป็นสิริมงคลและรับโชคลาภต้อนรับวันขึ้นปีใหม่ การสาดสาดน้ำหรือการพาขวัญ สูดชะตาจากการนำเสื้อผ้าใหม่ของแต่ละคนไปเข้าพิธี เสื้อผ้าจะพาขวัญสาดชะตานำไปใส่ในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่อันจะเป็นมงคลกับผู้สวมใส่ การเวียนหัวค่าคัง คือ การพันขี้ผึ้งเป็นเทียนไส้ยาวต่อกัน เพื่อนำมาวัดตามค่าความยาวของศอกถึงปลายก้อย วัดรอบศีรษะและคอหอยถึงสะดือของแต่ละคนใช้เล็บหยิกเทียนเทียนเทียนเทียนเทียนอย่างน้อย 1 รอย ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถต่ออายุของตนให้ยาวนานได้ การตบปะชาย (การก่อดวงพระเจดีย์ทราย) และการสวด ผู้เฒ่า (การขอขมาลาโทษและการขอพรจากผู้ใหญ่) บุญพะเหวด (บุญพระเวสส์) ซึ่งชาวพวนเชียงขวางทำในเดือน 4 ในขณะที่ชาวพวนบ้านหมี่ทำในเดือน 11 มีการฟังเทศน์มหาชาติ พะเหวด หมายถึง พระเวสสันดร มีการแห่พระเวสสันดร การเส่กระจาด (การนำของไปใส่ก้นไหเทศน์ที่บ้านเจ้าของก้นไหเทศน์มหาชาติและการแลกเปลี่ยนอาหารคาวหวานหรือสิ่งของในกระจาดซึ่งกันและกัน) นอกจากนี้ แยกต่างบ้านจะนำสิ่งของมา

ร่วมถวายกัณฑ์เทศน์ ช่วงหลังออกพรรษาผู้เฒ่าเนียม นำลูกกลอนเทศน์แต่ละกัณฑ์แบ่งเป็นกัณฑ์ย่อย ๆ แล้วแต่จำนวนเจ้าภาพ ลูกกัณฑ์แจกจ่ายให้พระที่นิมนต์ มาเทศน์ได้ชักซ้อมชาวบ้านเตรียมสถานที่ประกอบพิธีเทศน์ ทำความสะอาดตกแต่งด้วยดอกไม้เท่าที่หาได้ นิยมใช้ดอกไม้สีขาวเป็นหลัก อัญเชิญพระอุปัชฌาย์จากสระน้ำ ตีเกราะเคาะไม้แห่แห่นมาตั้งประดิษฐานไว้บริเวณเทศน์เพื่อกันสิ่งไม่ดีเข้ามาในพิธี โดยชาวบ้านจะนำสิ่งของมารวมกันให้ได้อย่างละพัน เพื่อบูชาคาถาพันและเทศน์คาถาพัน

บุญบั้งไฟ นิยมทำกันในเดือน 6 มีพิธีเสี่ยงกลอง (การแข่งขันตีกลอง) ตีให้เสียงดังขึ้นไปถึงแถวที่อยู่บนฟ้าเพื่อให้แถนพอใจ จะได้ประทานสิ่งทีชาวพวนปรารถนา มีพิธีบูชาพญาคันคาก ในช่วงฤดูฝนเข้าสู่การทำนา ตกกล้า หว่าน ไถ ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวพวนจะสร้างผามหรือปะรำทำด้วยโครงไม้จริง ยกพื้นข้างบนให้พระนั่งฉันภัตตาหาร ด้านล่างไปด้วยใบไม้หรือฟางข้าวให้ผู้หญิงนั่ง ทำบั้งไฟโดยใช้ไม้ไผ่ลำขนาดใหญ่ที่สุดหรือท่อเหล็กหรือท่อประปา ถ้าเป็นไม้ไผ่จะลงปล้องให้ถึงกัน ภายนอกจะใช้ดอกไม้ไผ่ ถักเป็นเชือกมัดรอบลำไผ่ให้แน่นเพื่อไม่ให้ลำไผ่แตก ส่วนหัวปล้องสุดท้ายจะถูกอุดด้วยแผ่นไม้หนาพอควร อัดบรรจุหม้อหรือดินปืนให้แน่นด้วยการตำหรือใช้คานตีคานจัด เพื่อบูชาแถน มีการตกแต่งบั้งไฟให้สวยงามเตรียมขบวนพ่อนในวันแห่โฮมบุญ ทำนักร้านนำบั้งไฟขึ้นจุด วันสุกดิบชาวบ้านจัดขบวนแห่บั้งไฟไปยังศาลปู่ตาของหมู่บ้าน นำน้ำข้าวไปเซ่นสรวง จุดบั้งเสียง คือ บั้งไฟขนาดเล็กเสี่ยงทายเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์และความสำเร็จในการทำนาปีนั้น และมีงานรื่นเริง จากนั้นแห่บั้งไฟไปยังสถานที่จัดงาน เรียกว่า วันโฮม หรือวันรวม มีการแข่ง การตีกลองโฮม ไปรวมกันที่วัด กลางคืนมีการเสี่ยงกลอง หรือแข่งตีกลอง รุ่งเช้าถวายจังหันพระ ตกบ้ายแห่บั้งไฟไปยังค้ำที่เตรียมไว้ ดูว่าใครยิงไปได้สูงกว่ากัน หากบั้งไฟใครแตกจะถูกจับโยน ลงตม คือ โยนลงไปในโคลนอย่างสนุกสนาน

บุญเลี้ยงผีปู่ตา ผีปู่ตาหรือผีที่รักษาหมู่บ้าน นิยมทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 และเดือน 12 มีการทำบุญตักบาตร แล้วนำทวย คือใบตอง 2 ใบใส่หมากพลู บุหรี่ ดอกไม้ ธูปเทียนและไม้ขอหักงอเป็นรอยตามจำนวนคนหรือสัตว์ในบ้าน นำขนม ข้าวสุก ไข่ต้มและน้ำข้าวเท่าที่หาได้ ใส่ข้าวแยมไปรวมกันที่ศาลปู่ตา เจ้าจำประกอบพิธี และเลี้ยงผีตาแฮกในเดือน 7 มีใบตองมวนยาสูบห่อหมากพลูอย่างละคู่ ใช้ใบตองสอดห่อข้าวและเกลือผูกติดตาแหลว ไก่ต้ม จุดธูป 5 ดอก โถนาส่วนที่อุดมสมบูรณ์ที่สุด ทำฮ้างฮะหรือรวงน้ำ สิ้นเดือน 9 นำห่อข้าวที่วางไว้ตามวัดและขัน 5 มามัดใส่ตาแหลว เพื่อบอกผีนาไม่ให้มีสิ่งใดมาทำร้ายข้าวในนา ถอนกล้ามีการเฮาวาน (ขึ้นแรง) และเรียกขวัญแม่โพสพ บุญซำฮะ เดือน 7 คือ การชำระสิ่งชั่วร้ายชาวบ้านทำความสะอาดบ้านเรือนและบริเวณหมู่บ้าน เตรียมดอกไม้ ธูปเทียน สู่ขวัญผู้ร่วมงาน วัว ควาย บ้านเรือน นิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์รดน้ำพระพุทธมนต์ เสร็จพิธีนำน้ำประพรมคนในครอบครัว บ้านเรือน วัวควายนำด้วยผูกข้อมือลูกหลาน ส่วนกรวดทรายจะนำไปหว่านรอบบ้าน

บุญข้าวประดับดิน สิ้นเดือน 9 มีการทำกระยาสาธนาใส่ข้าวแยมแจกจ่ายเพื่อนบ้านและญาติมิตร บูชาพาข้าวทิพย์ ช่วงกลางคืนเตรียมห่อข้าวไว้ให้ผี แต่ละห่อใส่อาหารคาวหวานและผลหมากรากไม้ เช่น ข้าวเหนียว ขนมจีน กระยาสาธ หมากรัสม หมากรัมน หมากรัจจ หมากรัพลู บุหรี่ เป็นต้น เข้ามิด นำห่อข้าวไปวางตามที่ต่าง ๆ ในวัด มีผู้นำพิธีจุดธูปบอกกล่าวให้ผีมารับ โดยเชื่อว่ายมบาลจะ

ปล่อยผีมารับส่วนบุญ รุ่งเช้ามีการนำพาข้าวทิพย์ใส่ข้าวปลาอาหาร หมากพลู ชั้น 5 ถวายพระ เมื่อพระฉันเสร็จจะเก็บสำหรับไว้ที่วัด แล้วเก็บห่อข้าวที่เหลือไปทิ้งที่ไร่นาให้ผีกิน บุญวันเข้าพรรษามีการนำพืชผักของแห้งไปถวายพระ ให้พระเณรใช้ประกอบภัตตาหาร ยามขาดแคลน

ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน (2557: สัมภาษณ์) ได้อธิบายถึงประเพณีสำคัญของชาวพวนว่า “การสวดทำนองพวนในการบวช การขึ้นฮอยในงานแต่งงาน การงันเฮือนดีในการตาย การฟังเสียงฟ้าร้องในงานบุญกำฟ้า การเวียนหัวค่าคิงในงานบุญสังขานต์ การเส็งกลองในงานบุญบั้งไฟ การเล่อหรือไขว่กระเจาดในงานบุญพะเหวด การบูชาพาข้าวทิพย์ในงานบุญสารทพวน การทำบุญแหวนต้นทานในงานบุญเข้าพรรษา... ไม่ว่าจะทำอะไรจะขึ้นแรงหรือช่วยเหลือกัน ถ้าผู้ใดไม่เฮาวาน ชีวิตของตนและครอบครัวจะเกิดปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ นานา ประเพณีเหล่านี้เป็นสิ่งที่ชาวลาพวนเชียงขวางและชาวไทยพวนบ้านหมี่ยังคงปฏิบัติและมีความคล้ายคลึงกันอย่างเห็นได้ชัด แม้ประเพณีบางอย่างจะมีคำเรียกแตกต่างกันไป เช่น ประเพณีห่อข้าวหรือบุญข้าวประดับดินและประเพณีเลี้ยงผีปู่ตาหรือเลี้ยงเจ้า เป็นต้น” เป็นไปในทำนองเดียวกับ สมคิด จุมทอง (2557: สัมภาษณ์) ที่ให้ความเห็นว่า “ชาวพวนเป็นชนชาติที่รักพวกพ้อง ยึดมั่นในประเพณีพื้นบ้านของตน ไม่ว่าจะทำอะไรจะขึ้นแรงกัน คือ มีการเฮาวาน ร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ชาวพวนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีของตน แทบทุกครัวเรือนจะมาร่วมสร้างพิธีกรรมต่างพวนทั้งที่บ้านทรายและบ้านโพหนอง เพื่อเก็บรวบรวมวิถีชีวิตและประเพณีพื้นบ้านของตนที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งอยู่แขวงเชียงขวางอย่างเต็มกำลังและสติปัญญา”

นอกจากนี้ สะแสหวง แสนสะถิด (2557: สัมภาษณ์) ยังอธิบายในทำนองเดียวกันว่า “ลาวพวนเชียงขวางมีประเพณีพื้นบ้านเป็นของตนเอง เป็นชนชาติที่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะในช่วงก่อนเกิดสงคราม ขนบธรรมเนียมพื้นบ้านเกี่ยวกับการเกิดมีพิธีผาบผี พิธีทิ้งไห พิธีสู่ขวัญ การบวชมีพิธีบวชจั่ว บวชเจ้าหัว บวชเสียเคราะห์สะเดาะเชื้ญ บวชหน้าไฟ บวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน การแต่งงาน มีการลมหหรือเว้าสาว การสู่ขอหรือหมั้นสาว การกินดองหรือแต่งงาน การตายมีพิธีแจกทานหาผู้ตาย พิธีตัดรางตัดม้ายสำหรับผู้เป็นสามีภรรยา กัน เทศกาลพื้นบ้าน ในแต่ละเดือนจะมีบุญกำฟ้าเป็นบุญใหญ่ ที่ต้องทำเป็นประจำทุกปี มีงานบุญพะเหวด บุญบั้งไฟ บุญสังขานต์ บุญเบิกบ้าน บุญเลี้ยงผีปู่ตา ในแต่ละงานบุญจะมีพิธีสู่ขวัญเป็นหลักสำคัญ” ทั้งนี้ ผู้วิจัย พบว่า ทั้งลาวพวนเชียงขวางและไทยพวนบ้านหมี่ต่างภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีของตน แม้เหตุการณ์บ้านเมืองและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ลาวพวนเชียงขวางและไทยพวนบ้านหมี่ต่างโหยหาอดีต พยายามรื้อฟื้นประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิมของตนไว้ได้ อย่างน่าประทับใจ

การปรับเปลี่ยนประเพณีพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของตน ลาวพวนเชียงขวางมีการเปลี่ยนแปลงประเพณีพื้นบ้านอันมีปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนด เช่น มีการหยิบยืมประเพณีในฮิตบ้านคองเมืองของลาว การเอาบุญเดือนเจียงทำบุญเข้ากรรม ทำบุญเลี้ยงผีมด ผีมอ ผีฟ้า และผีแถน การเอาบุญเดือนยี่ทำบุญคุณลานนำพระมาสู่ขวัญมงคล การเอาบุญเดือนสามทำบุญข้าวจี๋ในวันมาฆบูชา การเอาบุญเดือนสี่ทำบุญเทศน์มหาชาติ การเอาบุญเดือนห้าทำบุญฮุดสรองเอาบุญเดือนเจ็ดไหว้ผีมเหสักข์ หลักเมือง การเอาบุญเดือนสิบเพ็งทำบุญข้าวสะ และการเอาบุญเดือน

สิบเอ็ดเพ็ง ทำบุญตักบาตรเทโว เป็นต้น ชาวลาวพวนเชียงขวางมีการตักบาตรข้าวเหนียวเป็นประจำทุกเช้า ซึ่งเป็นการประกอบพิธีเหมือนการตักบาตรข้าวเหนียวของชาวหลวงพระบางไม่ผิดเพี้ยน และมีการเข้าร่วมประกอบพิธีในวันชาติ วันกรรมกร เป็นต้น ขณะที่ไทยพวนบ้านหมี่มีการปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมไทย เช่น มีการร่วมงานบุญมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา กฐิน ลอยกระทง เป็นต้น มีการประกอบพิธีตามธรรมเนียมไทยในเทศกาลต่าง ๆ เพิ่มเติมเข้ามา เช่น การทำบุญในวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เหมือนอย่างคนไทย และที่เห็นได้ชัด คือ การนำพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาสักการบูชาไว้ประจำบ้าน มีให้เห็นในทุก ๆ เทศกาลงานบุญประเพณี และการเข้าร่วมประกอบพิธีในงานวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันฉัตรมงคล เป็นต้น

จากการสนทนากับกลุ่มลาวพวนเชียงขวางกลุ่มละ 7 คน จำนวน 3 กลุ่ม (2557: สัมภาษณ์) พบว่า ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของลาวพวนเชียงขวาง โดยเฉพาะการที่เคยเป็นจุดยุทธศาสตร์การรบทำให้ลาวพวนเชียงขวางต้องตกเป็นอาณานิคมของต่างชาติและอพยพย้ายถิ่นไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเพณีพื้นบ้านอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่ไทยพวนบ้านหมี่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ไทยพวนบ้านหมี่เปรียบเหมือนเมืองหลวงของชาวพวนในประเทศไทย เนื่องจากเป็นไทยพวนกลุ่มใหญ่ที่สุด มีอิสระและเสรีอยู่ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารแห่งพระมหากษัตริย์ไทย นอกจากนี้ลาวพวนเชียงขวางยังดำเนินชีวิตอยู่ในระบอบสังคมนิยม ถูกจำกัดทางความคิด ทำให้ประเพณีพื้นบ้านไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร แตกต่างจากไทยพวนบ้านหมี่ที่ดำเนินชีวิตอยู่ในระบอบทุนนิยม สามารถคิดเชิงริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาประเพณีพื้นบ้านให้เกิดคุณค่าแก่ชีวิตของกลุ่มชนได้อย่างเต็มที่

อภิปรายผล (Discussion)

การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีพื้นบ้านของชาวไทยพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจซึ่งขอนำมาอภิปราย ดังนี้

1) ประเพณีพื้นบ้านที่คล้ายคลึงกันของชาวไทยพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ภาษาศาสนาครอบครัว ประเพณีที่เกี่ยวกับการแสดง การแต่งกายและการทำมาหากิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

จากการสัมภาษณ์ชาวพวนทั้ง 2 พื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่า บริบททางด้านของชาวไทยพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับชาวลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ยังคงมีความคล้ายคลึงกัน น่าจะสืบเนื่องมาจากเหตุผล ดังต่อไปนี้

2) การที่ลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมี่มีรากเหง้ามาจากที่เดียวกัน เป็นพวนกลุ่มเดียวกัน และใช้ภาษาเดียวกัน คือ ภาษาพวน สอดคล้องกับหลักฐานและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชาวพวนที่

เจ้าคำหลวง หน่อคำ (2555: 32) เขียนไว้ว่า “ไทยพวนบ้านหมือพยพมาจากเมืองพวน เชียงขวาง เมื่อ พ.ศ. 2372 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 มีขุนเจืองเป็นบรรพบุรุษปกครองเมืองพวนเชียงขวาง...ภาษาพวนเป็นอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ ลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมือ พูดภาษาพวนซึ่งอยู่ในตระกูลไทย-ลาว สำเนียงพวน ซึ่งแสดงความเป็นกลุ่มชนเดียวกัน”

3) การที่ลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมือ ยังคงมีความสัมพันธ์ทางเผ่าพันธุ์ที่ดี ด้วยการติดต่อสื่อสารและไปมาหาสู่กันเป็นประจำของชาวพวนทั้ง 2 พื้นที่ และมีการก่อตั้งสมาคมไทย-ลาวเพื่อมิตรภาพ ชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย ชมรมไทยพวนในแต่ละจังหวัด เป็นต้น แต่ละสมาคมและชมรมเหล่านี้ต่างทำหน้าที่ประสานและเชื่อมโยงสมาชิกชาวพวนให้รวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ดังในหนังสือของชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย (2557: คำนำ) เขียนไว้ว่า “ไทยพวนในประเทศไทยจัดถิ่นผ้าป่าไปทอดที่เมืองพวนหรือเมืองเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประจำทุกปี และชาวลาวพวนก็จัดถิ่นผ้าป่ามาทอดที่ประเทศไทยเช่นเดียวกัน”

4) การที่ลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมือส่วนใหญ่นิยมแต่งงานเฉพาะในกลุ่มชาวพวนด้วยกัน ทำให้สามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อกันในครอบครัว และในหมู่เครือญาติได้โดยไม่มีความขัดแย้ง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์หัตถานชาดกไทยพวน บ้านม่วงขาว ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ของ วลาวัลย์ อุดมศิลป์ (2548: 14) ที่พบว่า “หนุ่มสาวชาวพวนส่วนใหญ่จะแต่งงานกับคนที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน และเป็นคนพวนด้วยกัน” การแต่งงาน ในหมู่ชาวพวนด้วยกัน ทำให้สามารถสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมพวนได้อย่างต่อเนื่อง โดยหากอยู่เป็นชุมชน อาจนำมาจัดงานประเพณีตามเทศกาลและวาระต่าง ๆ ได้ด้วย

5) การที่ลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมือพยายามอนุรักษ์วิถีชีวิตและประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิมของชาติพันธุ์ตนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทั้งนี้ มาจากจิตสำนึกร่วมและความภาคภูมิใจในความเป็นพวนที่พวกเขามี และเชื่อมโยงกับการที่ชาวพวนเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม ที่อาจไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกดูถูกจากชนกลุ่มอื่น ซึ่งมีความรู้สึกรักพวกพ้องที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขร่วมกัน และสิ่งหนึ่งที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน และเชื่อมโยงความรู้สึกรักและผูกพันกันในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ซึ่งจะเห็นได้จากชาวพวนมีการสร้างพิธีกรรมพวน ซึ่งมาจากการร่วมแรงร่วมใจและบริจาคทุนทรัพย์กันในกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อรวบรวมวิถีชีวิต ประเพณี ประวัติความเป็นมา และอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ จะเปิดแสดงให้ชม การร่วมแรงร่วมใจร่วมสร้างพิธีกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความรักและความภาคภูมิใจของชนชาติพวนที่มีต่อประเพณีวัฒนธรรมและภาษาเป็นของตนเองอย่างเห็นได้ชัดประการหนึ่ง

นอกจากนี้ ชาวพวนยังมีการจัดงานบุญประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ประจำปี โดยสลับกันเป็นเจ้าภาพในจังหวัดที่มีชาวพวนอยู่อาศัย เช่น บ้านหมือ จังหวัดลพบุรี ปากฟาง จังหวัดอุดรธานี หาดเสี้ยว สุโขทัย เป็นต้น เพื่อให้ชาวพวนที่กระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ เช่นในประเทศไทยกระจ่ายกันอยู่ใน 22 จังหวัด จำนวนมากกว่า 2,000,000 คน ให้ได้มารวมตัวกัน จากหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือ ชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย

(2557: 2) ได้รวบรวมจังหวัดและพื้นที่ที่ชาวพวนกระจายตัวในเขตต่าง ๆ ของประเทศไทย รายงานการจัดงานบุญประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบปี ที่ดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสืบมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยสำนึกกรักบ้านเกิดและเผ่าพันธุ์ของตน น่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ชาวพวนทั้ง 2 พื้นที่ ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมพื้นบ้านและประเพณีวัฒนธรรมบางส่วนในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

6) การที่ลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมี่ส่วนใหญ่มีความรู้สึกโหยหาอดีตท่ามกลางสังคมสมัยใหม่ เนื่องจากกาลเวลาในอดีตไม่สามารถที่จะย้อนกลับคืนไปได้ และการรำลึกถึงอดีตในโลกของความเป็นจริงในปัจจุบัน สามารถทำได้เพียงการจำลองเหตุการณ์ ประสบการณ์หรือความรู้สึกประทับใจนั้น ๆ ขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้ ประเพณีพื้นบ้านเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถบอกเล่าอดีตที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นผ่านการจำลองเหตุการณ์ต่าง ๆ และสร้างอดีตใหม่ในการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ชีวิตที่เน้นความสำคัญของจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่าพื้นบ้านกับการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยวท้องถิ่นในภาคกลาง: มิติความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์โหยหาอดีตกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์” ของ อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล (2556: 103) ซึ่งพบว่า เรื่องเล่าพื้นบ้านเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่บอกเล่าอดีตที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นผ่านการจำลองอดีตเก่า แล้วนำมาสร้างอดีตใหม่ท่ามกลางการโหยหาวิถีชีวิตในอดีต เป็นวิธีการมองโลกโดยเน้นความสำคัญของจินตนาการ และอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในปัจจุบันขณะที่มีต่ออดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว ทั้งนี้เพราะอดีตมีเสน่ห์และมีพลังอย่างมหาศาลต่อความรู้สึกและจินตนาการ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลและวิถีวัฒนธรรมของสังคมด้วยความรู้สึกโหยหาอดีตในท่ามกลางสังคมสมัยใหม่ น่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิมของลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมี่ยังคงคล้ายคลึงกัน

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การที่ประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิมของชาวลาวพวนเชียงขวาง กับชาวไทยพวนบ้านหมี่ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน อันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน แม้ว่าบางพิธีกรรมในหลาย ๆ ประเพณี จะมีชื่อพ้องกับกลุ่มชนอื่น ๆ แต่ชาวพวนก็มีพิธีกรรมเฉพาะที่แตกต่างไปจากกลุ่มชนอื่น อาจเป็นเพราะมีรากเหง้าเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายของไพโรจน์ ลายนน้ำเงิน (2557: สัมภาษณ์) ที่ได้กล่าวถึงประเพณีพื้นบ้านของชาวพวนว่า “ลาวพวนเชียงขวางกับไทยพวนบ้านหมี่มีรากเหง้าเดียวกัน มีประเพณีพื้นบ้านที่มีลักษณะเฉพาะของตน แตกต่างไปจากกลุ่มชนอื่น แม้จะมีการผสมผสานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้เคียง แต่จะยังคงรากเหง้าของประเพณีพื้นบ้านของตนไว้”

ประเพณีพื้นบ้านของชาวลาวพวนเชียงขวางและชาวไทยพวนบ้านหมี่ แสดงบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการรวมพลังศรัทธาของชุมชนไว้อย่างเข้มแข็ง มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตและชุมชนของตนทั้งทางด้านจิตใจและปัญญา โดยชาวพวนในทั้ง 2 พื้นที่ เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว บ้านเมืองจะอยู่เย็นเป็นสุข สร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกิดความอุดมสมบูรณ์ของน้ำและพืชพันธุ์ธัญญาหาร รวมทั้งเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนที่ร่วมจัดงาน และร่วมกันพัฒนาชุมชนด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ตลอดจนแสดงออกถึงความกตัญญูต่

ต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นที่พึงพอใจที่ช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของพาร์สัน ดังที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534: 33-36) ได้สรุปไว้ว่า “ประเพณีวัฒนธรรมเป็นพลังยึดเหนี่ยวที่สำคัญของพื้นฐานต่าง ๆ ของสังคม ประเพณีวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตและชุมชนทางด้านจิตใจและปัญญา อีกทั้งยังรวมพลังศรัทธาของชุมชนไว้อย่างเข้มแข็ง เป็นมิติทางวัฒนธรรมที่มีพลังแห่งชีวิตของกลุ่มชน มีบทบาทควบคุมสังคม และบทบาทเชิงเศรษฐกิจ” เป็นไปในทำนองเดียวกับความเห็นของ ศิราพร ณ ถลาง (2556: 60-74) ที่ว่า “หน้าที่ของประเพณีคือการช่วยให้ผู้คนมั่นคงทางจิตใจ สบายใจขึ้น เพราะประเพณีพิธีกรรมมักเกี่ยวข้องกับการขอรับรองให้อำนาจเหนือธรรมชาติ ช่วยเหลือในสิ่งที่มนุษย์ไม่มั่นใจ”

ประเพณีพื้นบ้านที่แตกต่างกันของชาวไทยพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย กับ ชาวลาวพวนเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว น่าจะเป็นเพราะบริบททางด้านที่เปลี่ยนไป ทำให้แตกต่างกันอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบอบการเมืองการปกครอง และระบบเศรษฐกิจ ที่ชาวพวนกลุ่มนี้ประสบ มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

1) ประเพณีพื้นบ้านบางอย่างของชาวลาวพวนเชียงขวางปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมลาว โดยสอดคล้องกับประเพณีในฮี้ตบ้านคองเมืองของลาว อีกทั้งยังมีการหยิบยืมประเพณีพื้นบ้านบางอย่างของลาว เช่น การตักบาตรข้าวเหนียวของหลวงพระบาง เป็นต้น

2) ประเพณีพื้นบ้านบางอย่างของชาวไทยพวนบ้านหมี่ปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย จะเห็นได้จากการร่วมงานบุญตามเทศกาลต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อและศาสนาพุทธที่คนไทยนิยมปฏิบัติ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันทอดกฐิน วันลอยกระทง เป็นต้น

การปรับเปลี่ยนประเพณีพื้นบ้านดังกล่าว เป็นไปตามบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน ระหว่างคนใน 2 พื้นที่ โดยเฉพาะเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิมของชาวลาวพวนเชียงขวาง ได้แก่ เหตุการณ์การเกิดสงครามอินโดจีน ในช่วงปี พ.ศ. 2482-2518 ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดทั่วเมืองเชียงขวาง ทำให้ลาวพวนเชียงขวางกลุ่มเดิมต้องล้มหายตายจาก ส่วนที่เหลืออพยพย้ายถิ่นไปตั้งรกรากอยู่ที่เวียงจันทน์ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งอพยพไปอยู่ในประเทศไทย โดยกลุ่มใหญ่ที่สุดไปอยู่ที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ลาวพวนเชียงขวางกลุ่มเดิมมีเชื้อเจ้าอยู่ในฐานะลูกหลวง แต่เมื่อเกิดสงครามต้องย้ายเมืองหลวงจากเมืองพวนหรือเมืองคูน เชียงขวาง ไปอยู่ที่เมืองโพนสะหวัน เชียงขวาง ชาวลาวพวนเชียงขวางส่วนใหญ่ จึงเป็นกลุ่มพวนใหม่ที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านพวนแต่เดิมมากนัก เมื่อประเทศลาวเกิดผลกระทบจากสงคราม และเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองเป็นแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ต่อมาเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจระบบตลาดตามนโยบายจินตนาการใหม่และมีนโยบายปกครองตนเอง

ในขณะที่หลังภาวะสงครามชาวไทยพวนบ้านหมี่และไทยพวนกลุ่มอื่น ๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งสมาคมและชมรมต่าง ๆ เพื่อติดต่อสื่อสารและเชื่อมโยงชาวพวนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีนโยบายเพื่อรื้อฟื้นขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

และวิถีชีวิตชาวพวนขึ้นใหม่ ท่ามกลางบริบทด้านความแตกต่างของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบอบการเมืองการปกครองและระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป งานบุญประเพณี ของชาวไทยพวนบ้านหมี่ในปัจจุบัน จึงเน้นการจำลองรูปแบบประเพณีดั้งเดิม ที่มีการแต่งกายย้อนยุค การสร้างบ้านพวนด้วยวัสดุอุปกรณ์ดั้งเดิมและเครื่องใช้ไม้สอยเช่นในอดีต การจำลองชีวิตในอดีตสมัยเมื่อบรรพบุรุษอยู่เมืองเชียงขวาง นอกจากนี้ ยังมีการนำภาพพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมาถือไว้กลางเวที ให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ในสังคมไทย ชาวลาวพวนเชียงขวางจึงเน้นความเรียบง่ายและไม่ว่าจะประกอบพิธีกรรมใด สิ่งที่ขาดเสียมิได้ คือ พิธีบายศรี สู่ขวัญตามระดับฐานะความเป็นอยู่ของตน

ประเพณีของชาวพวนในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละครัวเรือนต่างมีความร่วมมือร่วมใจและมีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน เพื่อสืบทอดประเพณีหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมแห่งตนไว้ท่ามกลางวิถีความเป็นไปในปัจจุบัน ประเพณีแห่งชาติพันธุ์ของชาวพวนจึงถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคม ทั้งนี้ ในปัจจุบันมีรายการโทรทัศน์หลายรายการให้ความสนใจงานบุญประเพณี ทั้งของลาวพวนเชียงขวางและไทยพวนบ้านหมี่ โดยการจัดทำรายการเกี่ยวกับงานบุญประเพณีของทั้ง 2 พื้นที่อย่างเป็นกระแสนิยมสวนทางกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างงดงาม

การคลี่คลายของสัญญาประชาคมท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์และยุคดิจิทัล เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมของชาวพวนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมต่าง ๆ ของชาวพวนจำเป็นต้องปรับตามสภาพแวดล้อมดังกล่าว การเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสารทำให้มีการติดต่อส่งข่าวสารเรื่องราวถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันสั้นด้วยระบบอินเทอร์เน็ต ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคมเกษตรกรรมที่เคยช่วยเหลือและร่วมมือกันเก็บเกี่ยวพืชไร่ ใช้เวลาว่างร่วมพิธีกรรม และกิจกรรมตามความชอบใจ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง กลับต้องเร่งรีบทำมาหากินตามโรงงานอุตสาหกรรมในตัวเมืองที่ห่างไกลจากบ้านเดิมของตน ตามระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ ทำให้กิจการทางประเพณีหรือกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลงหรือหายไปบางส่วน นอกจากนี้ การศึกษาแผนใหม่ในระบบโรงเรียนซึ่งแทนที่วัดหรือศาสนา ทำให้แนวคิดเรื่องผีลดน้อยลงหรือหายไป แต่มีสิ่งประดิษฐ์สมัยใหม่เข้ามาทำให้ศิลปหัตถกรรมเสื่อมลงหรือหายไป และสื่อสารมวลชนและมหรสพต่าง ๆ ทำให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน มหรสพ การละเล่นเสื่อมลงหรือหายไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ประเพณีพื้นบ้านของชาวลาวพวนเชียงขวางและชาวไทยพวนบ้านหมี่ ยังมีบทบาทที่สามารถเชื่อมโยงให้ชาวพวนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะประเพณีพื้นบ้านพวนไม่ว่าในอดีตจะเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ภายใต้สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ชาวลาวพวนก็ได้นำต้นทุนทางวัฒนธรรมหรือสิ่งที่มีอยู่มาเป็นทุนทางเศรษฐกิจ เน้นความเป็นธุรกิจมากขึ้น ก็เป็นปรากฏการณ์ที่ทำทนายไม่น้อยต่อการดำรงอยู่ จึงคาดการณ์ไม่ได้ว่าในอนาคตประเพณีดังที่ได้รายงานไว้ในปี พ.ศ. 2557 จะยังคงหลงเหลืออยู่ มากน้อยเพียงใด ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2543: 13) กล่าวไว้ว่า “ประเพณีใดจะยืนยงอยู่ได้นานเท่าใดนั้น

ขึ้นอยู่กับคนในสังคมที่เห็นและรู้สึกว่ายังมีความหมายและความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน เป็นพวกเดียวกันหรือไม่ ถ้ายังมีอยู่ก็ดำรงอยู่ได้ แต่เมื่อหมดความสำคัญลงเมื่อใด ก็อาจเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือสิ้นสุดลงได้ แล้วก็มีประเพณีใหม่ที่มีความหมายขึ้นมาแทนที่”

จะเห็นได้ว่าชาวพวนทั้ง 2 พื้นที่สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทที่ตนอยู่อาศัยอย่างกลมกลืนกัน ในด้านวัฒนธรรม ด้วยการผสมผสานประเพณีพื้นบ้านของตนบางส่วนให้เข้ากับประเพณีพื้นบ้านของถิ่นที่ตนอยู่อาศัย และการหยิบยืมประเพณีพื้นบ้านบางอย่างของถิ่นที่ตนอยู่อาศัยรวมเข้ากับประเพณีพื้นบ้านของตน ในขณะเดียวกันยังมีการรื้อฟื้น อนุรักษ์และส่งเสริมเผยแพร่หรือสืบสานประเพณีเก่า ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอดีตสะท้อนประวัติศาสตร์ความเป็นมาและเป็นสื่อให้รำลึกถึงชาติพันธุ์ของตนควบคู่ไปด้วย

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

- 1) ผู้นำชุมชนบ้านหมี่และเชียงขวางควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยกำหนดนโยบายอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพวนซึ่งเป็นแหล่งสำคัญของประชาคมอาเซียน ให้คงอยู่ ปรับปรุงให้ดีขึ้น และเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ผนวกเข้ากับแผนการท่องเที่ยว อีกทั้งยังควรมีการเผยแพร่ข้อมูลด้วยสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ ในอาเซียน
- 2) ผู้นำสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปสอดแทรกไว้ในหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังอุดมคติหรือค่านิยมที่มีอยู่ในชุมชนบ้านหมี่และเชียงขวาง ตลอดจนขยายผลหลักสูตรท้องถิ่นไปสู่สถานศึกษาระดับต่าง ๆ อย่างทั่วถึงตามความเหมาะสม
- 3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบไทยพวนในประเทศไทย กับลาวพวนในเชียงขวางในประเทศอื่น ๆ เพิ่มเติมในระดับลึก เช่น ผ้าทอ เรื่องเล่าพื้นบ้าน และอื่น ๆ เป็นต้น
- 4) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบประเพณีชาวพวนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศต่าง ๆ เช่น กลุ่มลาวเวียง ลาวโซ่ง เป็นต้น

คำขอบคุณ (Best Regards)

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ทุนสำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูคังไซ วิทยาการในไทยและในลาว รศ.ดร.ชูสิทธิ์ ประดับเพ็ชร รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา และวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และผู้ทรงคุณวุฒิผู้อ่านผลงานวิจัยที่ช่วยเกื้อหนุนความวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง (References)

- เจ้าคำหลวง หน่อคำ. (2555). *ประวัติศาสตร์เมืองพวน*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย. (2557). *รายงานกิจกรรมของไทพวนประจำปี พ.ศ. 2557*. ม.ป.ท.
- วลาวัลย์ อุดมศิลป์. (2548). *การศึกษาวิเคราะห์นิทานชาดกไทยพวนบ้านม่วงขาว ตำบลโคกปีบ อำเภอ ศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). *ทัศนะนอกรีต สังคมวัฒนธรรมในวิถีการอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ศิริพร ณ ถลาง (บรรณาธิการ). (2556). “คติชนสร้างสรรค์” *วารสารอักษรศาสตร์ ฉบับพิเศษคติชนสร้างสรรค์*, 42(2): 1-74.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2534). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2544). *ภาพเมืองพวน*. เวียงจันทน์: ภาควิชาภาษาลาว-วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- เสฐียรโกเศศ. (2546). *ประเพณีเปิดเตล็ด*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล. (2556). “เรื่องเล่าพื้นบ้านกับการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวท้องถิ่นในภาคกลาง: มิติความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์โหยหาอดีตกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์” *วารสารอักษรศาสตร์ ฉบับพิเศษคติชนสร้างสรรค์*, 42(2): 103-132.

การสัมภาษณ์ (Interview)

- การสนทนากลุ่มผู้เฒ่าลาวพวนเชียงขวาง. (2557, 28 เมษายน). *สัมภาษณ์*.
- ชินบัญช สุนันธิวัติ. (2557, 27 สิงหาคม). ผู้นำชุมชนบ้านหินปักใหญ่. *สัมภาษณ์*.
- ไพโรจน์ ลายนน้ำเงิน. (2557). ผู้สร้างพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านโพทอง. *สัมภาษณ์*.
- สมคิด จุมทอง. (2557, 4 พฤษภาคม). ผู้สร้างพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านทราย. *สัมภาษณ์*.
- สะแหวง แสนสะถิด. (2557, 22 เมษายน). คณะพัวพันต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *สัมภาษณ์*.

Translated Thai References

- Kasemphonlakoon, Apilak. (2013, July-December). “Folktales and Creating Added Values for Local Products and Tourism in the Central Region: Dimensional Relationships between Nostalgic Phenomena and Creative Economics”. *Journal of Arts*. 42(2): 103-132.

- Na Talang, Siraphorn. (Ed.). (2013, July-December). "Creative Folklores," *Journal of Arts* 42(2): 1-74.
- Nohkham, Chao Khamluang. (2012). *The History of Phuan City*. Bangkok: Ruen Kaew Publishing.
- Phuan Society of Thailand. (2014). *Reports of Thai Phuan Activities in the year of 2014*: N.p.
- Sathienkoseth. (2003). *Miscellaneous Traditions*. Bangkok: Siam Publishing.
- Udomsin, Warawan. (2005). *A Critical Study of Thai Puan Jataska Fables of Ban Muang Khao, Tumbon Khokpeeb, Amphur Si Mahosot, Prachinburi Province*. Unpublished Master thesis, Department of Thai Language, Srinakharinwirot University.
- Wanliphodom, Seesak. (2000). *Unorthodox Outlook: Cultural Society in the Conservation Path*. Bangkok: Mueng Boran Publishing.
- Wongthed, Sujit. (Ed.). (2001). *Poetry of Muang Phuan*. Wiang-Jan: Department of Loa Language-Literature, Faculty of Arts, National University of Loas. (NUOL).

Individual Interviews

- Conversation of the Elders of Lao Phuan, Chieng Khwang. (2014, May 28th). *An Interview*.
- Joomthong, Somkhit. (2014, May 4th). The Creator of Thai Phuan Museum, Ban Sai. *An Interview*.
- Lainamngeun, Phairote. (2014). The Creator of Thai Phuan Museum, Ban Phon Thong. *An Interview*.
- Phathrachai, Sukanya. (2014, December 18th). Former Director of Folklore Center, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. *An Interview*.
- Sansathit, Sawang. (2014, April 22nd). The Party of The Ministry of Foreign Affairs, The Lao People's Democratic Republic. *An Interview*.
- Sukhanthawiphat, Chinnabun. (2014, August 24th). The Leaders of Ban Hin Pak Yai Community. *An Interview*.